

Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów. Kwestia prowadzenia rozprawy pod nieusprawiedliwioną nieobecność obwinionego

Tomasz Barszcz

Doktor nauk prawnych, magister filozofii, adiunkt w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, referendarz sądowy.

✉ tbarszcz@kul.lublin.pl

Disciplinary Proceedings Against Students. The Question of Conducting a Hearing under the Unjustified Absence of a Defendant

The article discusses disciplinary proceedings against students mostly provided by the Higher Education Act of 2005 (and, in the forthcoming future, by the so-called Constitution for Science). The author focuses on the validity of the norms reflecting such fundamental principles as the right to a defense as well as the trial's adversary, directness, orality and openness. Thus, he formulates arguments for the thesis that conducting a hearing in the course of disciplinary proceedings against students is allowed when the defendant student: 1) was summoned for the hearing; 2) is absent from the hearing without a valid cause; and 3) did not make any explanation during the hearing. Legal provisions do not justify any contradictory norm's reconstruction. After presenting arguments for that statement, the author insists on the validity of the allowance to conduct a hearing in the course of disciplinary proceedings against students when 1)–3) happen. At the end marked defects of the presented argumentations are given, as well as the ways in which they may be corrected.

1. Wstęp

Zgodnie art. 211 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (PSW)¹

rozważania będą opierały się na stanie prawnym wyznaczonym przez Prawo o szkolnictwie wyższym i Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego

1 Dz.U. 2017, poz. 2183 ze zm.; dalej: PSW lub Prawo o szkolnictwie wyższym. Warto podkreślić, iż chociaż

„za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyny uchybiające godności studenta student ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną przed komisją dyscyplinarną”. Z kolei na mocy art. 219 ust. 3 PSW ustalanie tej odpowiedzialności odbywa się w toku „rozprawy, podczas której wysłuchuje [się] rzecznika dyscyplinarnego do spraw studentów i obwinionego”. Skoro zaś w języku prawnym czasowniki w trybie oznajmującym i czasie teraźniejszym oznaczają nakaz zachowania się adresata normy², to budujące art. 219 ust. 3 PSW wyrażenie „rozprawy, podczas której wysłuchuje (...) obwinionego” należy traktować jako wskazujące na nakaz wysłuchania obwinionego w trakcie rozprawy. Skoro zatem komisji dyscyplinarnej jest nakazane wysłuchanie obwinionego studenta podczas rozprawy, to nie jest jej dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod jego nieobecność³.

go i dyscyplinarnego wobec studentów (Dz.U. 2006, nr 236 poz. 1707; dalej: Rozp. lub Rozporządzenie w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów), to jednak pozostaną one aktualne dla tzw. Konstytucji dla nauki (zob. projekt z dnia 26 marca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2018/03/projekt-ustawy-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym-i-nauce-26032018.pdf>, dostęp: 29.05.2018; dalej: projekt PSW lub Konstytucja dla nauki).

2. Zob. np. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014, s. 247; *Wyrok SA w Szczecinie z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie I ACA 579/16*, <https://www.saos.org.pl/judgments/273515> (dostęp: 29.05.2018); *Wyrok SA w Krakowie z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie I ACA 1685/15*, LEX nr 2026155; *Wyrok SN z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie II CSK 90/13*, LEX nr 1422113; *Wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie II FSK 3260/12*, LEX nr 1655733; *Wyrok KIO z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie KIO 425/17*, LEX nr 2285319.
3. W artykule zakładam, że 1. prawem są pewne reguły postępowania (normy prawne). Każda taka norma: 2. jest to wypowiedź 3. zakomunikowana przez autorytet społeczny pewnego rodzaju (prawodawcę) 4. w aktach normatywnych, uporządkowanych głównie za pomocą przepisów prawa, 5. skierowana do generalnie określonego adresata, 6. wyznaczająca bezpośrednio (w sposób podstawowy) 7. albo obowiązek (bądź nakaz, bądź zakaz), albo dozwolenie 8. określonej abstrakcyjnie aktywności 9. w danego rodzaju okolicznościach; przy czym 10. wyznaczanie przez normę

Zaprezentowanego rozumowania nie można zaakceptować. Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów wyznacza bowiem norma – chociaż nie została *expressis verbis* zakomunikowana przez prawodawcę – iż komisji dyscyplinarnej jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność obwinionego studenta, gdy 1) doręczono mu wezwanie na rozprawę, a 2) jego niestawiennictwo jest nieusprawiedliwione 3) i nawet wtedy, gdy nie złożył on wyjaśnień na rozprawie. W artykule tę normę będę nazywał regułą wykazywaną, albowiem celem poniższych dociekań jest przedstawienie racji na rzecz jej obowiązywania; przy czym wprawdę będę argumentował „nie wprost”, tj. że przepisy prawa nie usprawiedliwiają rekonstrukcji normy sprzecznej z regułą wykazywaną; ta norma – określana poniżej jako reguła negowana – stanowi, iż komisji dyscyplinarnej nie jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy w sytuacji, na którą składają się okoliczności 1–3. W drugiej części dociekań sformułuję argumenty wskazujące bezpośrednio, iż reguła wyznaczająca komisji dyscyplinarnej dozwolenie przeprowadzenia rozprawy w okolicznościach 1–3 obowiązuje. Część trzecia, dopełniając skonstruowane argumentacje, zostanie poświęcona mankamentom z nich wynikającym. Jako taka będzie również stanowiła postulaty odnośnie do treści tzw. Konstytucji dla nauki.

2. Argumentacja „nie wprost”

Tekst prawny, który *expressis verbis* traktuje o obecności obwinionego studenta na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów, nie jest obszerny. Oprócz art. 219 ust. 3 PSW tworzą go art. 219

prawną dozwolenia aktywności, czyli potwierdzenie przez prawo jej dopuszczalności, równocześnie (lecz pochodnie) oznacza również wyznaczanie innym podmiotom (które są złączone węzłem prawnym z tym, kto ma dozwolenie) obowiązku. Stanowisko, na które składają się pkt. 1–10, jest zbliżone do poglądów wyrażonych w: T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, dz. cyt., s. 90–107 oraz w H. Izdebski, *Elementy teorii i filozofii prawa*, Warszawa 2008, s. 207–210, 217–225. Warto jednak podkreślić, iż każde z wymienionych założeń pozostaje przedmiotem dyskusji w prawoznawstwie. Zob. np. A. Bator, *Norma prawna* (w:) A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2010, s. 130–133; J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2007, s. 41–47, 64–83.

ust. 4 PSW i § 16 ust. 1 pkt 4, § 17 ust. 1 i 2 zdanie pierwsze, § 20 ust. 2, 3, i 7 oraz § 22 ust. 1 Rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów⁴. Żaden z tych przepisów nie jest jednak źródłem dla wykładni reguły negowanej.

I. Sprawa jest klarowana co do art. 219 ust. 4 PSW. Przepis ten stanowi bowiem, że „[k]omisja dyscyplinarna, po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego do spraw studentów, może zawiesić studenta w prawach

zykowe reguły wykładni prawa), nawet przy przyjęciu dwóch wymienionych założeń, nie da się wyprowadzić reguły negowanej. Zresztą w art. 219 ust. 4 PSW użyto wyrażenia „uporczywego nieusprawiedliwionego niestawiania się”. Uporczywe zaś jest jedynie to, co się powtarza lub jest trwałe⁶. W rezultacie pojedyncza nieusprawiedliwiona absencja na rozprawie obwinionego studenta – którą także obejmuje reguła negowana – nie realizuje hipotezy normy z art. 219 ust. 4

Tekst prawny, który *expressis verbis* traktuje o obecności obwinionego studenta na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów, nie jest obszerny. Żaden jednak z odnośnych przepisów nie jest źródłem dla wykładni reguły negowanej.

studenta w przypadku uporczywego nieusprawiedliwionego niestawiania się (...) na posiedzenie komisji dyscyplinarnej mimo prawidłowego zawiadomienia”⁵. Tak zatem, po pierwsze, w myśl powołanego przepisu – jeżeli rozprawa jest formą posiedzenia, a wezwanie stanowi odmianę zawiadomienia – przed komisją dyscyplinarną, w razie nieusprawiedliwionej i uporczywej absencji na rozprawie prawidłowo wezwanego obwinionego studenta aktualizuje się dozwoleństwo zawieszenia takiego obwinionego w prawach studenta. Po drugie z samego tylko tego przepisu (tj. wyłącznie w oparciu o sformułowania użyte do jego budowy i ję-

PSW. Po trzecie można co prawda argumentować, iż reguła negowana obowiązuje (w przypadkach gdy nieusprawiedliwiona absencja prawidłowo wezwanego obwinionego jest uporczywa), ponieważ – w przeciwnym razie – ustanowienie art. 219 ust. 4 PSW byłoby zbędne. Rzecz jednak w tym, iż temu, apelującemu do racjonalności prawodawcy (i wykorzystującemu rozumowanie *a contrario*), argumentowi można przeciwstawić argument odwołujący się do idei systemu prawa. Otóż na mocy § 17 ust. 1. Rozp. komisja dyscyplinarna zawsze może uznać obecność na rozprawie niestawiającego obwinionego „za konieczną”⁷. To zaś znaczy, że art. 219 ust. 4 PSW nie jest zbędny, bowiem otwiera dla komisji dozwoleństwo na pozbawienie obwinionego praw studenta wtedy, gdy sama komisja dyscyplinarna *in casu*, np. ze względów wychowawczych, uznała obecność obwinionego za konieczną.

II. Źródłem dla rekonstrukcji reguły negowanej nie jest § 16 ust. 1 pkt 4 Rozp., zgodnie z którym „[p]rze-

4 Postępowania dyscyplinarnego wobec studentów przed komisją dyscyplinarną dotyczą art. 213 i 216–224 PSW (z wyj. art. 219 ust. 5), a w projekcie PSW takiemu postępowaniu poświęcono art. 311–312 i 315–322 (z wyj. art. 316 ust. 1); przepisy projektu PSW stanowią równokształtne lub prawie równokształtne odpowiedniki przepisów PSW.

5 Odpowiednikiem art. 219 ust. 4 PSW w projekcie PSW jest art. 317 ust. 4. Przepisy te różnią się co do wyrażenia „po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego do spraw studentów”, którego art. 317 ust. 4. nie zawiera. Ta różnica nie jest istotna dla konstruowanego argumentu.

6 E. Sobol (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2003, s. 1086.

7 Regulację § 17 ust. 1. Rozp. omawiam w pkt. III.

wodniczący składu orzekającego: wzywa na rozprawę obwinionego i zawiadamia obrońcę o terminie rozprawy⁸. Chociaż bowiem powołany przepis można uznać za zawierający normę, która wyznacza obwinionemu studentowi nakaz stawienia się na rozprawę⁹, to jednak z tego, że obwinionemu jest nakazane stawienie się na rozprawę, nie wynika, iż komisji dyscyplinarnej nie jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieusprawiedliwioną nieobecność prawidłowo wezwanego obwinionego. Pomiędzy tymi normami nie ma bowiem istotnego związku treściowego. Otóż, po pierwsze, są one zaadresowane do innych podmiotów, mianowicie – odpowiednio – do obwinionego oraz do komisji dyscyplinarnej. Po drugie dotyczą odrębnych zagadnień faktycznych. Norma z § 16 ust. 1 pkt 4 Rozp. wyznacza to, co obwiniony ma uczynić w związku z rozprawą, a reguła negowana określa to, co komisja powinna uczynić, gdy prawidłowo wezwany obwiniony bez usprawiedliwienia nie stawia się na rozprawę. Ponadto wymienione normy nie służą wzajemnej realizacji; w szczególności to, że komisji nie jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieusprawiedliwioną nieobecność prawidłowo wezwanego obwinionego, nie sprzyja wypełnieniu przezeń obowiązku stawienia się.

III. Wykładni reguły negowanej nie usprawiedliwiają § 17 ust. 1 ani § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. Stosownie do pierwszego z tych przepisów „[n]eusprawiedliwione niestawiennictwo na rozprawę obwinio-

nego, któremu wezwanie doręczono prawidłowo i który złożył już wyjaśnienia na rozprawie, nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy, chyba że komisja dyscyplinarna uzna jego obecność za konieczną”. Z kolei zgodnie z § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. „[w] razie uznania niestawiennictwa obwinionego na rozprawę za usprawiedliwione skład orzekający odracza rozprawę i wyznacza nowy termin”. Tak zatem, jeżeli przedstawione przepisy zostaną użyte przy formułowaniu przesłanek na rzecz reguły negowanej, to otrzymane w ten sposób argumenty nie będą rzetelne. Problem z argumentem nabudowanym na § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. będzie wynikał z następującej okoliczności: reguła negowana dotyczy sytuacji, gdy nieobecność obwinionego studenta jest nieusprawiedliwiona, a sformułowanie wymienionego przepisu, tj. wyrażenia „uznania niestawiennictwa obwinionego (...) za usprawiedliwione”, informuje, iż norma w nim zawarta znajduje zastosowanie, gdy absencja obwinionego pozostaje usprawiedliwiona. Jeżeli – na chwilę – założymy, iż § 17 ust. 1 Rozp. nie istnieje, to będziemy mogli stwierdzić, że zakres zastosowania normy z § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. dopełnia się z zakresem zastosowania reguły negowanej wobec usprawiedliwienia (nieusprawiedliwienia) nieobecności obwinionego studenta na rozprawie dyscyplinarnej. To z kolei będzie prowadziło do wniosku, że § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. – regulując klasę sytuacji zupełnie różnych aniżeli reguła negowana – pozostaje nieistotny dla jej obowiązywania.

Z uwzględnieniem § 17 ust. 1 Rozp. sytuacja jest bardziej złożona. Jeżeli bowiem reguła negowana obowiązuje, to jest tak, że z normą z § 17 ust. 2 zdanie pierwsze Rozp. dopełnia się – wobec usprawiedliwienia (nieusprawiedliwienia) nieobecności obwinionego na rozprawie dyscyplinarnej – zarazem reguła z § 17 ust. 1 Rozp. oraz reguła negowana. Otóż komisja może odwołać się do § 17 ust. 1 Rozp. – tak jak w przypadku reguły negowanej – tylko wówczas, gdy nieobecność na rozprawie obwinionego jest nieusprawiedliwiona. Niemniej jednak dla użycia reguły z § 17 ust. 1 Rozp. jest konieczne jeszcze, aby: a) obwiniony został prawidłowo wezwany na rozprawę oraz b) złożył na rozprawie wyjaśnienia; i o ile okoliczność a) jest stypizowana w hipotezie reguły negowanej, o tyle okoliczność b) tej hipotezie nie odpowiada. Innymi słowy, fakt, iż § 17 ust. 1 Rozp. znajduje

8 Rozporządzenie w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów zostało ustanowione na podstawie art. 224 PSW. Odpowiednikiem tego przepisu w projekcie PSW jest art. 322. Warto zaznaczyć, iż projekt z dnia 26 marca 2018 r. ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce nie przewiduje, aby Rozporządzenie w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów – w przeciwieństwie do innych aktów wykonawczych ustanowionych na podstawie PSW – „zachowało moc” (zob. art. 343 pkt 6–8 tego projektu, <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2018/03/projekt-ustawy-prawo-o-szkolnictwie-wyszym-i-nauce-26032018.pdf>, dostęp: 29.05.2018).

9 Sformułowania § 16 ust. 1 pkt 4 Rozp. dają podstawę do rozróżnienia wezwania na rozprawę i zawiadomienia o rozprawie; wówczas należy uznać, iż na wezwanym ciąży nakaz stawienia się na rozprawę, a zawiadomionemu przysługuje uprawnienie, aby być obecnym na rozprawie.

zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy obwiniony składał już wyjaśnienia, powoduje, że podstawy dla reguły negowanej nie można upatrywać w tym przepisie.

IV. Podstawą dla interpretacji reguły negowanej nie są § 20 ust. 2 i § 20 ust. 3 zdanie pierwsze Rozp. Otóż zgodnie § 20 ust. 2 Rozp. „[r]ozprawa rozpoczyna się od sprawdzenia obecności stron i innych osób wezwanych na rozprawę, po czym przewodniczący zarządza opuszczenie sali przez świadków oraz odczytuje wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i o ukaranie wraz z uzasadnieniem. Następnie zapytuje obwinionego, czy przyznaje się do popełnienia zarzucanego mu czynu oraz czy i jakie zamierza złożyć wyjaśnienia”. Z kolei § 20 ust. 3 zdanie pierwsze Rozp. stanowi, że „[p]o złożeniu wyjaśnień przez obwinionego przewodniczący zarządza postępowanie dowodowe, przesłuchuje świadków, zasięga opinii biegłych oraz przeprowadza inne dowody”. Sformułowania wymienionych przepisów informują zatem, że porządek rozprawy dyscyplinarnej jest wyznaczany przez szereg obowiązków przewodniczącego¹⁰. Jest on zobowiązany m.in. odczytać wniosek rzecznika dyscyplinarnego i zarządzić odebranie od obwinionego jego ustosunkowania się – czyli wyjaśnień – do okoliczności przedstawionych w tym wniosku. Z kolei „po złożeniu wyjaśnień przez obwinionego” przed przewodniczącym aktualizuje się nakaz zarządzenia postępowania dowodowego.

Pokreślić należy, że wyprowadzanie z tego układu obowiązków reguły negowanej jest błędne. Nie wolno mianowicie zaakceptować wykładni: aby zarządzić postępowanie dowodowe, przewodniczący musi odebrać wyjaśnienia od obwinionego studenta, a to zakłada jego obecność podczas rozprawy, czego z kolei konsekwencją jest reguła negowana. Kluczowa dla tej interpretacji zależność (zarządzenie postępowania dowodowego jest dopuszczalne dopiero po złożeniu wyjaśnień przez obwinionego) bowiem nie tylko prowadzi do konkluzji nieracjonalnej, lecz również pozostaje w niezgodności z innymi przepisami Rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów. Otóż, jak na to wskazuje

użyte w § 20 ust. 2 Rozp. wyrażenie „czy zamierza złożyć wyjaśnienia” oraz jak o tym wprost informuje § 3 ust. 2 Rozp. („[o]bwiniony ma prawo odmówić złożenia wyjaśnień”), obwiniony nie jest obowiązkiem, lecz stanowi dozwoleństwo. Tymczasem, w myśl wskazanej wykładni, nieskorzystanie przez obwinionego z tego dozwoleństwa uniemożliwiałoby prowadzenie rozprawy. Ponadto § 3 ust. 1 Rozp. stanowi, iż „w toku postępowania (...) dyscyplinarnego obwinionemu należy umożliwić złożenie wszelkich wyjaśnień, które uważa się za istotne dla sprawy”. To zaś wprost znaczy, że prawodawca nie obliuguje obwinionego do wyjaśnień, a w rezultacie – że postępowanie dowodowe (czyli koniecznego składnika rozprawy) nie uzależnia od zrealizowania przez obwinionego dozwoleństwa na ich złożenie. Wystarczy, aby obwiniony miał możliwość złożenia wyjaśnień. Wymóg ten można zaś uznać za zachowany już wtedy, gdy obwiniony student zostanie prawidłowo wezwany na rozprawę.

V. Przepisy § 20 ust. 7 i § 22 ust. 1 Rozp. nie są źródłem dla interpretacji reguły negowanej. Pierwszy stanowi: „[p]o zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący składu orzekającego udziela głosu rzecznikowi dyscyplinarnemu, obrońcy i obwinionemu. Obwinionemu przysługuje zawsze głos ostatni”. Z kolei zgodnie z § 22 ust. 1 Rozp. „[p]o wysłuchaniu stron przewodniczący składu orzekającego zamyka rozprawę, a komisja dyscyplinarna przystępuje niezwłocznie do narady nad orzeczeniem”. Chociaż bowiem w powołanych przepisach, dotyczących ostatniej fazy rozprawy, prawodawca traktuje o obecności obwinionego studenta na rozprawie¹¹, to jednak błędne jest ich interpretowanie w sposób następujący: pod nieobecność obwinionego studenta przewodniczący nie może wypełnić obowiązku udzielenia obwinionemu głosu przed zamknięciem rozprawy, a komisja dyscyplinarna nie może uczynić zadość nakazowi wysłuchania obwinionego; w rezultacie: obowiązująca reguła negowana. Należy bowiem zwrócić uwagę na to, iż użyte w tych przepisach wyrażenia „prawo głosu” i „wysłuchanie” odnoszą się do tego samego zdarzenia w tym sensie, że jeżeli obwiniony korzysta z udzielonego przez przewodniczącego prawa głosu

10 Jeżeli zostanie przyjęte założenie, iż czasownik w czasie teraźniejszym i trybie oznajmującym wyraża obowiązek (zob. przyp. 2).

11 Wprost lub za pomocą słowa „strona”. Zob. § 1 pkt 3 Rozp.

su, to formuluje wypowiedzi, których wysłuchanie jest obowiązkiem komisji. Wypowiedzi mają na celu umożliwienie obwinionemu ustosunkowania się do przebiegu rozprawy i jej wyników. Nie zmienia to jednak faktu, iż ich wygłaszanie jest prawem obwinionego studenta: jeżeli nie chce on ustosunkować się do przebiegu rozprawy i jej wyników, to nie musi ich wygłaszać; i ta okoliczność ma podwójne znaczenie dla rozumienia § 20 ust. 7 oraz § 22 ust. 1 Rozp. Otóż przede wszystkim w jej perspektywie użyte w § 20 ust. 7 Rozp. wyrażenie „przewodniczący składu orzekającego udziela głosu (...) obwinionemu” trzeba rozumieć jako skierowany do przewodniczącego nakaz stworzenia obwinionemu możliwości wypowiedzenia się. Natomiast z tego, że po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący ma stworzyć obwinionemu możliwość wypowiedzenia się, nie można wnosić, iż komisji nie jest dozwolone prowadzenie rozprawy wtedy, gdy obwiniony nie chce z skorzystać tej możliwości. Z kolei reguła negowana dotyczy tylko tych sytuacji, gdy obwiniony student nie chce na rozprawie korzystać z dozwoleń i uprawnień. Ma ona znajdować zastosowanie w tych przypadkach, gdy obwiniony został zaznajomiony z terminem rozprawy (doręczono mu wezwanie na rozprawę), zna jej granice (razem z wezwaniem doręczono mu wniosek rzecznika dyscyplinarnego)¹², a mimo to bez usprawiedliwienia nie stawia się na rozprawę. Pozostała doniosłość okoliczności, że zabranie głosu przez obwinionego studenta w końcowej części rozprawy jest jego prawem, dla interpretacji § 20 ust. 7 i § 22 ust. 1 Rozp. jest następująca: komisja dyscyplinarna jest obowiązana do wysłuchania obwinionego studenta dopiero wtedy, gdy korzysta on z przysługującego mu prawa głosu. Norma wyznaczająca ten obowiązek dla komisji może znaleźć zastosowanie tylko wtedy, gdy obwiniony zdecydował się skorzystać z dozwolenia zabrania głosu. Tak zatem § 20 ust. 7 i § 22 ust. 1 Rozp. nie nadają się na przesłanki na rzecz konkluzji o obowiązywaniu reguły negowanej. Pierwszy nie stanowi, iż obwiniony musi być obecny na rozprawie, aby mogła ona być prowadzona przez komisję dyscyplinarną. Określa jedynie, że obwiniony student ma mieć możliwość wypowiedzenia się w ostatniej fazie rozprawy.

¹² Zob. § 16 ust. 2 Rozp.

Z kolei § 22 ust. 1 Rozp. odnosi się tylko do sytuacji, gdy obwiniony zdecydował się skorzystać z prawa głosu, a więc sytuacji, gdy jest on obecny na rozprawie.

VI. Argumentację odnośnie do § 20 ust. 7 i § 22 ust. 1 Rozp. należy odnieść do art. 219 ust. 3 PSW, który we *Wstępie* artykułu posłużył za źródło dla zakazu przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność obwinionego studenta; wyprowadzenie tego zakazu zostało usprawiedliwione użytym w art. 219 ust. 3 PSW wyrażeniem „wysłuchuje (...) obwinionego”. Tak zatem, jeżeli uznamy, że normy z Prawa o szkolnictwie wyższym oraz z Rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów tworzą zbiór spójny, a prawodawca nie nadaje równoznacznym wyrażeniom (dokładnie: słowu „wysłuchaniu” i wyrazowi „wysłuchuje”) różnych znaczeń (co wynika z interpretacyjnej dyrektywy konsekwencji terminologicznej¹³), to możemy tylko uznać, że w art. 219 ust. 3 PSW oraz w § 22 ust. 1 Rozp. jest mowa o tym samym obiekcie. Oba te przepisy traktują o obowiązku wysłuchania obwinionego studenta przez komisję dyscyplinarną w toku ostatniej części rozprawy¹⁴. Ten nakaz, jak zostało to przedstawione w poprzednim akapicie, aktualizuje się jednak tylko wtedy, gdy obwiniony postanowi skorzystać z prawa głosu, co zakłada jego stawienie się na rozprawie. Norma z art. 219 ust. 3 PSW pozostaje zatem bez znaczenia dla kwestii obowiązywania reguły negowanej¹⁵.

3. Argumenty bezpośrednie

Dotychczas formułowałem argumenty, iż nie jest tak, że Prawo o szkolnictwie wyższym i Rozporządzenie w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów – czyli jedyne akty normatywne *expressis ver-*

¹³ Zob. np. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 104–105.

¹⁴ Zob. np. M. Gałązka, *Komentarz do art. 219 PSW* (w:) M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 1048; E. Ura, *Komentarz do art. 219 PSW* (w:) M. Sannetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 504.

¹⁵ Art. 219 ust. 3 PSW nie ma odpowiednika w projekcie PSW, który został upubliczniony w dniu 26 marca 2018 r. W pierwszej z podanych do publicznej wiadomości wersji projektu, tj. wersji z dnia 19 września 2017 r., art. 219 ust. 3 PSW odpowiadał art. 312 ust. 3 projektu PSW.

bis traktujące o postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów – stanowią źródło dla interpretacji reguły negowanej. Jeżeli bowiem te akty nie dają podstaw do uznania, iż komisji dyscyplinarnej nie jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność obwinionego studenta, gdy nie złożył on wyjaśnień na rozprawie, a zarazem doręczono mu wezwanie na rozprawę i jego niestawiennictwo pozostaje nieusprawiedliwione, to może być tak, że obowiązuje norma sprzeczna z regułą negowaną, czyli norma wyznaczająca komisji dozwolenie przeprowadzenia rozprawy w takich okolicznościach. Poniżej przedstawię przepisy, które mogą stanowić podstawę dla rekonstrukcji tej reguły, oraz wskażę przyczyny, które usprawiedliwiają taką ich wykładnię. Będę zatem argumentował bezpośrednio na rzecz reguły wykazywanej.

I. Stosownie do art. 146 ust. 2 PSW „[p]osiedzenie komisji dyscyplinarnej może odbyć się pod nieobecność obwinionego lub rzecznika dyscyplinarnego, o ile zostali oni prawidłowo zawiadomieni o terminie i miejscu posiedzenia”. Jeżeli rozprawa jest formą posiedzenia, a wezwanie stanowi odmianę zawiadomienia, to ten przepis – wyłącznie ze względu na jego sformułowanie oraz reguły językowej wykładni prawa – jest punktem oparcia dla wykładni reguły wykazywanej; wówczas bowiem da się wyprowadzić konkluzję, iż zakres zastosowania reguły, iż komisji jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieusprawiedliwioną nieobecność prawidłowo wezwanego obwinionego studenta (gdy nie składał on na rozprawie wyjaśnień), prawidłowo zawiera się w klasie przypadków, które – wyłącznie ze względu na słowa budujące ten przepis – zostały scharakteryzowane w art. 146 ust. 2 PSW. Tak zatem, przy założeniach, z których pierwsze dotyczy nazw „posiedzenie” i „rozprawa”, a drugie nazw „zawiadomienie” i „wezwanie”, można otrzymać zgrabne i bezpośrednie usprawiedliwienie dla rekonstrukcji reguły wykazywanej.

Problem w tym, iż to rozwiązanie nie uwzględniła reguły *a rubrica* oraz okoliczności, że art. 146 ust. 2 PSW znalazł się w rozdziale Prawa o szkolnictwie wyższym, który dostarcza normatywnych charakterystyk dla postępowania dyscyplinarnego innego rodzaju, mianowicie dla postępowania wobec nauczycieli akademickich. Jako taki art. 146 ust. 2 PSW nie jest odpowiedni dla postępowania dyscyplinarnego wobec

studentów. Co więcej, można rozumować następująco: skoro prawodawca, określając postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycieli akademickich, sformułował art. 146 ust. 2 PSW, a – determinując postępowanie dyscyplinarne wobec studentów – takiego samego (podobnego) przepisu nie ustanowił, to nie chciał wprowadzać reguły wykazywanej do systemu prawa.

Istnieją jednak racje, aby oba te zastrzeżenia uznać za nietrafne. Otóż zagadnienie odpowiedzialności dyscyplinarnej – tak studentów, jak i nauczycieli akademickich – nie stało się obiektem głębszej dyskusji w toku prac nad Prawem o szkolnictwie wyższym. Ten fakt, łącznie z okolicznością, że obie odmiany postępowań dyscyplinarnych lapidarnie uregulowano wprost (i pomimo tego, że na mocy art. 13 ust. 1 pkt 2 PSW „wychowywanie studentów” – czyli aktywność, której istotnym narzędziem pozostaje m.in. postępowanie dyscyplinarne, stanowi podstawowe zadanie każdej uczelni wyższej), usprawiedliwia wniosek, że w regulacjach o postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów – w odniesieniu do nieusprawiedliwionej nieobecności na rozprawie prawidłowo wezwanego obwinionego studenta, który nie składał na rozprawie wyjaśnień – istnieje luka konstrukcyjna¹⁶. Nie jest więc tak, że taką nieobecność prawodawca uważał za przeszkodę dla prowadzenia rozprawy. Co istotne, jeżeli mamy do czynienia z luką konstrukcyjną, a uznamy jeszcze, że obie odmiany postępowań dyscyplinarnych są podobne (np. co do: przedmiotu, celu, podmiotu prowadzącego i przebiegu), to – w myśl powszechnie akceptowanych kryteriów stosowania analogii w prawie¹⁷ – zasadne będzie uznanie, iż norma z art. 146 ust. 2 PSW może być aplikowana *per analogiam* w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów. W rezultacie reguła wykazywana jest ugruntowana w art. 146 ust. 2 PSW¹⁸.

16 Na temat pojęcia luki w prawie zob. np. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, dz. cyt., s. 150; A. Kozak, *Luka konstrukcyjna* (w): A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych...*, dz. cyt., s. 180–181.

17 Zob. np. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, dz. cyt., s. 197–202; L. Nowacki, *Analogia legis*, Warszawa 1966, *passim*.

18 Warto pokreślić, iż: a) art. 146 ust. 2 PSW jest dokładnie taki sam jak art. 294 ust. 3 projektu PSW; b) art. 294 ust. 3 został umieszczony w tej części projektu PSW, która dotyczy postę-

II. Podstawą dla reguły wykazywanej jest art. 377 § 3 zdanie pierwsze w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego¹⁹. Otóż, po pierwsze, przepis ten stanowi, że „[j]eżeli oskarżony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, zawiadomiony o terminie rozprawy oświadcza, że nie weźmie udziału w rozprawie, uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę albo zawiadomiony o niej osobiście nie stawia się na rozprawę bez usprawiedliwienia, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału”; przy czym w wymienionym przepisie wyraz „zawiadomiony” należy traktować jako synonim słowa „wezwany”. Chodzi tu bowiem o sytuacje, gdy „obecność [oskarżonego] na rozprawie jest obowiązkowa”. Stosownie zaś do art. 402 § 1 KPK na rozprawę wzywa się tylko te osoby, których obecność jest obowiązkowa. Natomiast osoby uprawnione do wzięcia udziału w rozprawie podlegają zawiadomieniu o niej²⁰. Z kolei użyte w art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK wyrażenie „prowadzić postępowanie” denotuje m.in. przeprowadzenie rozprawy²¹.

Po drugie na mocy art. 223 PSW do „postępowania dyscyplinarnego wobec studentów (...) w sprawach nieuregulowanych w ustawie [czyli PSW i Rosp.²² – przyp. T.B.], stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego,

powania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich; c) w części projektu PSW, która reguluje postępowanie dyscyplinarne wobec studentów, brak jest przepisu odsyłającego do art. 294 ust. 3; d) regulacja „wprost” obu wymienionych odmian postępowania pozostaje skromna (na mocy art. 308 i art. 321 projektu PSW każda z tych odmian ma być dynamicznie dookreślana przez ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego).

19 Dz.U. 2017, poz. 1904 ze zm.; dalej: KPK lub Kodeks.

20 Zob. np. P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011, s. 100.

21 Zob. np. P. Rogoziński, *Komentarz do art. 377 KPK* (w:) S. Steinborn (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, System informacji prawnej LEX 2016, teza 8.

22 Tak jest to przyjmowane np. w: E. Ura, *Komentarz do art. 223 PSW* (w:) M. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym...*, dz. cyt., s. 509–510; *Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie III SA/Gd 230/13*, LEX nr 1368859.

z wyłączeniem art. 82²³. Tak zatem nieusprawiedliwiona nieobecność obwinionego studenta na rozprawie, gdy został on prawidłowo wezwany na jej termin i nie składał w jej toku wyjaśnień, pozostaje sprawą niewyrażoną *expressis verbis* w Prawie o szkolnictwie wyższym oraz w Rozporządzeniu w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów, a istnieją racje, aby kwestionować rekonstruowanie reguły negowanej na podstawie tych aktów normatywnych²³. Z kolei wyrażenie „stosuje się odpowiednio przepis” oznacza wybór jednej z trzech opcji. Pierwsza polega na uznaniu, że tekst przepisu może być podstawą rekonstruowanej normy bez modyfikacji w jego rozumieniu; przy czym chodzi tu o sens przyjmowany w punkcie wyjścia interpretacji dokonywanej w perspektywie faktów, dla których ten przepis jest modelowo-zwykle odnoszony. W razie wyboru drugiej opcji dochodzi do zastąpienia niektórych znaczeń wyrazów przepisu innymi sensami (zazwyczaj uboższymi w treść, co powoduje, że przekształcana nazwa uzyskuje szerszą denotację). Ostatnia możliwość sprowadza się do stwierdzenia, że dany przepis nie może stanowić punktu odniesienia przy rekonstrukcji normy prawnej. Co istotne, wybór danej opcji determinują łącznie: a) różnice zachodzące pomiędzy sytuacjami, do których dany przepis zwykle-modelowo jest odnoszony, i sytuacją, do której „stosuje się [go] odpowiednio”; b) konteksty systemowy i funkcjonalny (celowościowy) tego przepisu²⁴.

Po trzecie nie ma różnic odnośnie do uzasadnienia obecności obwinionego studenta na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym i co do *ratio* obecności oskarżonego na rozprawie w postępowaniu karnym. Celem obecności na rozprawie osoby, przeciwko której toczy się postępowanie karne lub postępowanie dyscyplinarne, jest zapewnienie jej możliwości osobistego ustosunkowania się do zarzutów i ich uzasadnienia oraz możliwości osobistego dokonania czynności

23 Odpowiednikiem art. 223 PSW jest art. 321 projektu PSW. Oba te przepisy mają taki sam kształt. Prowadzenie rozprawy dyscyplinarnej pod nieusprawiedliwioną nieobecność prawidłowo wezwanego obwinionego studenta nie jest „sprawą uregulowaną” w projekcie PSW.

24 Zob. np. *Uchwała SN (7) z dnia 30 stycznia 2001 r. w sprawie I KZP 50/00*, OSNKW 2001/3-4/16; L. Nowacki, *Analogia legis*, dz. cyt., s. 141–147.

przedsiębranych na rozprawie²⁵. Nie istnieją więc przeszkody, aby art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK nie mógł być „stosowany odpowiednio” w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów. Oczywiście nie będzie to stosowanie bez modyfikacji sensu użytych

przewodniczący (...) przerywa w tym celu rozprawę albo też sąd ją odracza” – był rozumiany jednolicie. Przyjmowano, iż w postępowaniu karnym obowiązuje reguła, że sądowi karnemu – poza przypadkami określonymi w ustawie – nie jest dozwolone prowadzenie

Nie ma różnic odnośnie do uzasadnienia obecności obwinionego studenta na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym i co do *ratio* obecności oskarżonego na rozprawie w postępowaniu karnym. Celem obecności na rozprawie osoby, przeciwko której toczy się postępowanie karne lub postępowanie dyscyplinarne, jest zapewnienie jej możliwości osobistego ustosunkowania się do zarzutów i ich uzasadnienia oraz możliwości osobistego dokonania czynności przedsiębranych na rozprawie.

w tym przepisie słów. Zmiany będą jednak wynikały z kontekstu systemowego i sprowadzą się do uznania, że wyraz „oskarżony” oznacza obwinionego studenta, słowo „rozprawa” denotuje rozprawę w postępowaniu dyscyplinarnym, a termin „sąd” odnosi się do komisji dyscyplinarnej.

III. Na mocy art. 277 PSW przepisy tej ustawy o postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów weszły w życie z dniem 1 września 2005 r. W tym dniu art. 374 § 1 KPK stanowił, że „[o]becność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej”. Ten przepis – wraz z art. 382 zdanie pierwsze KPK, zgodnie z którym „[w] razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa,

rozprawy w razie nieobecności prawidłowo wezwanego oskarżonego; i to nawet wtedy, gdy jego absencja pozostaje nieusprawiedliwiona²⁶. Co istotne, art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK – ze względu na art. 223 PSW – były traktowane jako wyznaczające również postępowanie dyscyplinarne wobec studentów²⁷. Tak zatem w dniu wejścia w życie przepisów

26 Zob. np. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 297–467*, t. 2, Warszawa 2011, s. 471–472; A. Murzynowski, *Ogólna charakterystyka nowego Kodeksu postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 8, s. 15; *Postanowienie SN z dnia 2 października 2013 r. w sprawie V KK 62/13*, Prok.i Pr.-wkl. 2014/1/17; *Wyrok SN z dnia 16 listopada 2005 r. w sprawie III KK 250/05*, OSNwSK 2005/1/2086; *Wyrok SN z dnia 2 marca 2005 r. w sprawie IV KK 344/04*, LEX nr 147118.

25 Zob. *Postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie V KK 203/14*, LEX nr 1650308.

27 Tak to jest założone np. w: E. Ura, *Komentarz do art. 219 PSW*, dz. cyt., s. 504–505; D. Mucha, *Komentarz do art. 219*

o postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK mogły stanowić podstawę dla reguły negocowanej.

Prawodawca uznał jednak, „że (...) zasadne jest odwrócenie obowiązującej dotychczas reguły w ten sposób, że obecność oskarżonego na rozprawie ma być co do zasady jedynie jego prawem”²⁸. W rezultacie ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych

wezwanego obwinionego studenta (gdy nie składał on na rozprawie wyjaśnień), bowiem odpowiednie stosowanie art. 382 zdanie pierwsze KPK oznacza, że komisji dyscyplinarnej – w razie nieusprawiedliwionej absencji obwinionego studenta – jest nakazane odroczyć rozprawę (przewodniczącemu zarządzić przerwę w rozprawie) tylko wtedy, gdy obecność obwinionego jest obowiązkowa; a w rezultacie: gdy obecność obwinionego studenta nie jest obowiązkowa, to komi-

Komisja dyscyplinarna może przeprowadzić rozprawę pod nieobecność obwinionego, gdy doręczono mu wezwanie na rozprawę, a jego niestawiennictwo jest nieusprawiedliwione (i to nawet wtedy, gdy nie złożył on wyjaśnień na rozprawie). Zastrzeżenia są jednak istotne.

ustaw, która weszła w życie w dniu 1 lipca 2015 r., przekształcił art. 374 § 1 KPK do postaci: „[o]skarżony ma prawo brać udział w rozprawie. Przewodniczący lub sąd mogą uznać jego obecność za obowiązkową”, którą ten przepis ma obecnie. Jeżeli zatem aktualnie art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK mogą nadal być „stosowane odpowiednio” do postępowania dyscyplinarnego wobec studentów, to podstawy w nich już nie znajdzie reguła negocowana. Będą one natomiast źródłem dla reguły wykazywanej. Otóż w odpowiednio stosowanych w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK jest zakodowana reguła, iż komisja dyscyplinarna może przeprowadzić rozprawę pod nieusprawiedliwioną nieobecność prawidłowo

sja może przeprowadzić rozprawę. Z kolei na mocy odpowiednio stosowanego art. 374 § 1 KPK jest tak, iż skoro obwiniony student „ma prawo brać udział w rozprawie” w postępowaniu dyscyplinarnym, to jego obecność na takiej rozprawie nie jest obowiązkowa; i to nawet wtedy, gdy nie składał wyjaśnień.

Zgodnie z art. 223 PSW do postępowania dyscyplinarnego wobec studentów nadal należy stosować odpowiednio art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK. Po pierwsze normatywny charakter (obowiązek, dozwoleństwo, uprawnienie) obecności obwinionego na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym nie jest *expressis verbis* wyznaczany Prawem o szkolnictwie wyższym i Rozporządzeniem w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów, a określanie tego charakteru wyłącznie w oparciu o przepisy tych aktów – jak zostało to unaocznione w poprzedniej części rozważań – pozostaje dyskusyjne. Po drugie uzasadnienie kwestii obecności obwinionego studenta na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym i uzasadnienie kwestii obecności oskarżonego na rozprawie

PSW (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, System informacji prawnej LEX 2017, teza 11.

28 P. Rogoziński, *Komentarz do art. 374 KPK* (w:) S. Steinborn (red.), *Kodeks postępowania karnego...*, dz. cyt., teza 2.

w postępowaniu karnym jest takie samo: powinni oni mieć możliwość osobistego podjęcia obrony odpowiedniej do stanu sprawy. Po trzecie modyfikacja tych przepisów do postępowania dyscyplinarnego wobec studentów będzie wynikała z kontekstu systemowego i pozostanie nieznaczna. W obu przepisach będzie polegała na uznaniu, że wyraz „oskarżony” oznacza obwinionego studenta, a słowo „rozprawa” odnosi się do rozprawy w postępowaniu dyscyplinarnym. Ponadto będzie trzeba przyjąć, iż użyte w art. 382 KPK wyrazy „sąd” i „przewodniczący” wskazują na – odpowiednio – komisję dyscyplinarną i przewodniczącego jej składu orzekającego²⁹.

4. Zastrzeżenia

W postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów obowiązuje reguła, że komisji dyscyplinarnej jest dozwolone przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność obwinionego, gdy doręczono mu wezwanie na rozprawę, a jego niestawiennictwo jest nieusprawiedliwione (i to nawet wtedy, gdy nie złożył on wyjaśnień na rozprawie). Otóż art. 146 ust. 2 PSW oraz art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK lub art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK – ze względu na użyte do ich budowy sformułowania (oraz, w przypadku przepisów KPK, art. 223 PSW) – mogą stanowić źródło dla jej rekonstrukcji, a norma sprzeczna z tą regułą nie jest zakodowana ani w przepisach Prawa o szkolnictwie wyższym, ani w przepisach Rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów³⁰. Te twierdzenia, w perspektywie przeprowadzonych dociekań, należy jednak uzupełnić o kilka zastrzeżeń.

Po pierwsze twierdzenie, iż reguła sprzeczna z regułą wykazywaną nie jest zakodowana ani w Prawie o szkolnictwie wyższym, ani w Rozporządzeniu w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów, trudno zaakceptować wyłącznie w oparciu o analizę słów budujących te akty. Celowe pozostaje tu posłużenie się rozumowaniami *ad absurdum* oraz *a fortiori*, jak również odwołanie się do konsekwencji założenia, iż prawo stanowi system. Nie są to instrumenty odpowiednie dla adresatów norm wyznaczających postępowanie dyscyplinarne wobec studentów. Obwinieni studenci i członkowie komisji dyscyplinarnych przeważnie nie posiadają wykształcenia prawniczego³¹.

Po drugie rekonstruowanie reguły wykazywanej z art. 146 ust. 2 PSW albo złamie regułę *a rubrica*, albo będzie stanowiło prawniczy *argumentum a simili*. W pierwszym przypadku treść takiej wypowiedzi pominie fakt, iż ten przepis dotyczy postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich. Natomiast w drugim treść wypowiedzi argumentacyjnej będzie stanowiła charakterystykę wymykającej się teoretycznemu opisowi analogii pomiędzy postępowaniem dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich i postępowaniem dyscyplinarnym wobec studentów³².

Po trzecie wykładnia odpowiednio stosowanego art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK w kierunku reguły wykazywanej – pomimo tego, iż ten przepis ma charakter wyjątkowy (*lex specialis*) – będzie rozszerzająca. Sformułowania tego przepisu nie dotyczą bowiem tych wszystkich przypadków absencji oskarżonego na rozprawie, w których wezwanie na nią zostało mu doręczone pośrednio (art. 132 § 2 i 3 KPK) lub w jed-

29 Z tych samych przyczyn art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK, na mocy art. 321 projektu PSW, będą mogły być „stosowane odpowiednio” do postępowań dyscyplinarnych wobec studentów, prowadzonych na podstawie projektowanej PSW.

30 Norma negowana nie jest zakodowana w przepisach projektu PSW. Ponadto art. 294 ust. 3 projektu PSW i art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK lub art. 374 § 1 i art. 382 zdanie pierwsze KPK, ze względu na użyte do ich budowy sformułowania (i art. 321 projektu PSW), mogą stanowić podstawę dla rekonstrukcji reguły wykazywanej dla tych postępowań dyscyplinarnych, które będą toczyły się na podstawie przepisów Konstytucji dla nauki.

31 Sytuacja wyznaczana przez projekt PSW wydaje się klarowniejsza. Chociaż nie jest jeszcze podany do publicznej wiadomości projekt rozporządzenia wykonawczego o postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów (zob. art. 322 projektu PSW), to jednak z projektu PSW usunięto odpowiednik art. 219 ust. 3 PSW (w wersji projektu PSW, podanej po raz pierwszy do publicznej wiadomości, tj. w wersji z dnia 19 września 2017 r., art. 219 ust. 3 był prawie równoznaczny z art. 312 ust. 3).

32 Sytuacja wyznaczana przez projekt PSW jest dokładnie taka sama: wykładnia oparta na art. 294 ust. 3 projektu PSW jest podatna na te same zarzuty, co interpretacja zbudowana na podstawie art. 146 ust. 2 PSW.

nej z form zastępczych (art. 133, art. 136 § 1, art. 138, art. 139 § 1 KPK)³³, których to wyłączeń nie ma w regule wykazywanej. Ponadto adresat normy z art. 377 § 3 KPK, czyli sąd – co do kwalifikacji dotyczących jego członków oraz stopnia skomplikowania zagadnień, o których rozstrzyga – różni się od komisji dyscyplinarnej³⁴.

Po czwarte dyskusyjne jest to, czy art. 374 § 1 KPK w aktualnym brzmieniu może być na mocy art. 223 KPW stosowany do postępowania dyscyplinarnego wobec studentów. Chociaż bowiem powołany przepis konstytuuje odesłanie dynamiczne³⁵, to jednak Prawo o szkolnictwie wyższym i Rozporządzenie w sprawie postępowania dyscyplinarnego wobec studentów były ustanawiane jako korespondujące z art. 374 § 1 KPK w brzmieniu: „[o]becność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa (...)”. Z kolei można przyjąć za pewnik, iż w toku prac nad PSW w 2005 r. nie przewidywano, iż w 2013 r. dojdzie do odwrócenia reguły stanowiącej o obowiązkowej obecności oskarżonego na rozprawie w postępowaniu karnym³⁶.

- 33 Nie istnieją względy, które usprawiedliwiłyby „zneutralizowanie” wyrażenia „zawiadomiony o niej osobiście”, gdy art. 377 § 3 zdanie pierwsze KPK miałyby stać się podstawą dla rekonstrukcji reguły wykazywanej. Por. postanowienie SN z dnia 2 marca 2012 r. w sprawie SDI 1/12, LEX nr 1212360.
- 34 Sytuacja wyznaczana przez projekt PSW jest dokładnie taka sama: rekonstruowanie reguły wykazywanej na podstawie art. 377 § 3 KPK w zw. z art. 321 projektu PSW będzie prowadziło do wykładni rozszerzającej przepisu o charakterze *lex specialis*.
- 35 Odesłanie dynamiczne jest to odesłanie do obowiązujących przepisów prawnych w brzmieniu, jakie będą one miały każdorazowo w czasie obowiązywania przepisu odsyłającego. Zob. §§ 159–160 *Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. Zasady techniki prawodawczej*, Dz.U. 2016, poz. 283.
- 36 Sytuacja wyznaczana przez projekt PSW jest jasna: ten akt – w zakresie przepisów o postępowaniu dyscyplinarnym – ma wejść w życie z dniem 1 października 2018 r. (zob. art. 471 projektu PSW i art. 1 projektu ustawy przepisy wprowadzające PSW). W rezultacie określone w art. 321 projektu PSW odesłanie do KPK będzie dotyczyło tego brzmienia karnej ustawy procesowej, które od dnia 1 października 2018 r. będzie pozostawało „w życiu”. Jeżeli chodzi o art. 374 § 1 KPK – wobec braku informacji o pracach nad zmianą tego

Żadne z tych zastrzeżeń nie powinno mieć miejsca. Określenie relacji pomiędzy nieobecnością na rozprawie w postępowaniu dyscyplinarnym wobec studentów prawidłowo wezwanego obwinionego studenta a dozwoleniem (albo brakiem dozwolenia) na przeprowadzenie rozprawy przez komisję dyscyplinarną – jako wyraz szeregu zasad procesowych³⁷ – nie powinno być określane za pomocą złożonej argumentacji, lecz jest warte tego, aby znalazło swoje proste i nieskomplikowane wyśłowienie w tekście prawnym.

Bibliografia

- Bator A., *Norma prawna* (w:) A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2010.
- Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014.
- Gałązka M., *Komentarz do art. 219 PSW* (w:) M. Pyter, (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 297–467*, Warszawa 2011.
- Hofmański P., Zabłocki S., *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011.
- Izdelski H., *Elementy teorii i filozofii prawa*, Warszawa 2008.
- Kozak A., *Luka konstrukcyjna* (w:) A. Bator (red.), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2010.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006.
- Mucha D., *Komentarz do art. 219 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym* (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, System informacji prawnej LEX* 2017.
- Murzynowski A., *Ogólna charakterystyka nowego Kodeksu postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 8.
- Nowacki J., *Analogia legis*, Warszawa 1966.
- Nowacki J., Tobor Z., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2007.

przepisu – najprawdopodobniej będzie to treść: „[o]skarżony ma prawo brać udział w rozprawie. Przewodniczącą lub sąd mogą uznać jego obecność za obowiązkową”.

- 37 „Dotyczy to zwłaszcza zasad: prawa do obrony (w ujęciu formalnym, jak i materialnym), kontradyktoryjności (prawo walki stron procesowych o korzystne dla siebie rozstrzygnięcie), bezpośredniości (zetknięcia się organu procesowego ze źródłem i środkiem dowodowym, którym jest oskarżony), jawności (proces powinien być jawny przede wszystkim dla stron postępowania) oraz ustności (bezpośredniego komunikowania wszystkich uczestników procesu)” – *Postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie V KK 203/14*; zob. np. E. Ura, *Komentarz do art. 223 PSW*, dz. cyt., s. 510.

- Rogoziński P., *Komentarz do art. 374 KPK* (w:) S. Steinborn (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, System informacji prawnej LEX 2016.
- Rogoziński P., *Komentarz do art. 377 KPK* (w:) S. Steinborn (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, System informacji prawnej LEX 2016.
- Sobol E. (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2003.
- Ura E., *Komentarz do art. 219 PSW* (w:) M. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Ura E., *Komentarz do art. 223 PSW* (w:) M. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Akty prawne**
- Projekt z dnia 26 marca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2018/03/projekt-ustawy-prawo-o-szkolnictwie-wyszym-i-nauce-26032018.pdf> (dostęp: 29.05.2018).
- Projekt z dnia 26 marca 2018 r. ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2018/03/projekt-ustawy-przepisy-wprowadzajace-ustaw-prawo-o-szkolnictwie-wyszym-i-nauce-26032018.pdf> (dostęp: 29.05.2018).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego wobec studentów*, Dz.U. 2006, nr 236 poz. 1707.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. Zasady techniki prawodawczej*, Dz.U. 2016, poz. 283.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*, Dz.U. 2017, poz. 1139 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym*, Dz.U. 2016, poz. 1842 ze zm.
- Orzecznictwo**
- Postanowienie SN z dnia 2 marca 2012 r. w sprawie SDI 1/12*, LEX nr 1212360.
- Postanowienie SN z dnia 2 października 2013 r. w sprawie V KK 62/13*, Prok.i Pr.-wkł. 2014/1/17.
- Postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie V KK 203/14*, LEX nr 1650308.
- Uchwała SN (7) z dnia 30 stycznia 2001 r. w sprawie I KZP 50/00*, OSNKW 2001/3-4/16.
- Wyrok KIO z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie KIO 425/17*, LEX nr 2285319.
- Wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie II FSK 3260/12*, LEX nr 1655733.
- Wyrok SA w Krakowie z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie I ACa 1685/15*, LEX nr 2026155.
- Wyrok SA w Szczecinie z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie I ACa 579/16*, <https://www.saos.org.pl/judgments/273515> (dostęp: 29.05.2018).
- Wyrok SN z dnia 2 marca 2005 r. w sprawie IV KK 344/04*, LEX nr 147118.
- Wyrok SN z dnia 16 listopada 2005 r. w sprawie III KK 250/05*, OSNwSK 2005/1/2086.
- Wyrok SN z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie II CSK 90/13*, LEX nr 1422113.
- Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie III SA/Gd 230/13*, LEX nr 1368859.